

ЛЕСЯ УКРАЇНКА: «ДНІ ПРАЦІ Й НОЧІ МРІЙ»

«Коли у мене справді є талан,
то він не загине, — то не талан,
що погибає від туберкульозу чи
істерії! Нехай і заважають
мені сі лиха, але зате хто
знає, чи не кують вони мені
такої зброї, якої нема в інших,
здорових людей»¹.

Леся Українка

Леся. У листі до Драгоманових, орієнтовно датованому кінцем 1876 року, п'ятирічна дівчинка признається: «Мене презвали на Лесю». Згодом її сестра Ольга Косач-Кривинюк пояснить: «...Лесю до 5-ти років звали Лосею, а тоді вона перейменувалася на Лесю, бо їй не подобалося ім'я Лося»².

Донедавна в Лесі був лише один братик Михайло (Міша, Михась), старший за неї на півтора року, з яким вона була нерозлучною і в навчанні, і в розвагах, — жартома їх удома називали спільним ім'ям — Мишолосіє. Та з'явилася у Мишолосіє сестричка Ліля (Ольга), і вже їх у батьків — Ольги Драгоманової (Олени Пчілки) і Петра Косача — стало троє, знову таких дружніх в іграх, дитячих забавах, у читанні книг...

Леся у дев'ятирічному віці напише першого відомого нам вірша «Надія». Була вражена арештом улюбленої тітки Єлі — сестри її батька Олени Антонівни, яка навчалася на медичних курсах у Петербурзі. У зв'язку з замахом на петербурзького шефа жандармів Дрентельна багато свободолюбивих молодих людей було репресовано. Молоденьку Олену Косач заслали спочатку в Оленецьку губернію, а через два роки, коли сталося вбивство царя Олександра II, дорога тітки Єлі на засланні пролягла в глибокий Сибір. Лише згодом, через кілька місяців, Леся дізналася про те, що вона довго-довго не бачитиме своєї дорогої тітки, яка навчила її плести вінки, вишивати за народними узорами...

¹ *Українка Леся.* Збір. творів. У 12 т. Т. 11. — К.: Наук. думка, 1978. — С. 28. (Далі посилання на це видання в тексті: перша цифра позначає том, друга — сторінку).

² *Косач-Кривинюк О.* З дитячих літ Лесі Українки // *Слогади про Лесю Українку.* — К.: Дніпро, 1971. — С. 42.

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:

Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянуть іще раз на рідну країну,

Поглянути ще раз на синій Дніпро, —
Там жити чи вмерти, мені все одно...

Цей монолог ліричної героїні відтворює настрої знаної ще з найменшого малечку «тьоті Єлі», душевні переживання якої з драматичним хистом передала маленька Леся.

Леся Українка. Весною 1885 року батько Лесі привіз у придбану три роки тому садибу в селі Колодяжному на Волині свого родича — молодшого брата дружини Олександра Драгоманова. Він передав від Михайла Павлика кілька примірників львівського журналу «Зоря», в якому поряд із віршами Олени Пчілки вперше були надруковані поезії її доньки Лесі — «Конвалія» і «Сафо». Юна поетеса вперше також побачила надрукований свій літературний псевдонім: *Леся Українка*. Олександр Драгоманов показав ще один сподіваний дарунок — «Вечерниці. Оповідання Миколи Гоголя. Переклад Михайла Обачного й Лесі Українки». Цей творчий тандем брата і сестри — Михайла і Лесі — особливо порадував родину Косачів, яка три роки тому поповнилася ще однією донькою Оксаною, а рік тому — сином Миколою. Наймолодша сестра Ізидора (Дора) з'явиться на світ у 1888 році.

Леся рано пізнала таїну образного слова, відчула магію творчого осяяння, чому сприяла рідна мова, народна пісня, звичаї, обряди, спілкування із волинськими селянами та їхніми дітьми. Змалечку діти Косачів гралися із селянами-однолітками, бо мати Ольга Петрівна Драгоманова цілеспрямовано вводила дітей в атмосферу української народної стихії, спілкування, гри, співу...

Високий патріотичний дух української інтелігентної родини Драгоманових огорнув Лесю, яка народилася 25 лютого 1871 року в Звягелі (нині Новоград-Волинський), бо саме рішуча в обстоюванні національних ідеалів, вольова, енергійна і безкомпромісна Ольга Косач-Драгоманова взяла на себе духовне виховання дітей, прищеплюючи їм передусім любов до української мови, національної культури і водночас долучаючи їх до світової літератури. По суті, під її крилом формується національна аристократія. Суворо, відповідально, нерідко з холодним серцем і прагматичним розумом береться Олена Пчілка за домашнє виховання дітей. «В дітей мені хотілося перелити свою душу й думки — і з певністю можу сказати, що мені се удалося[...] — згадувала Олена Пчілка в листі до О.Огоновського в лютому 1892 р. — Власне, я [...] завше окружала дітей такими обставинами, щоб українська мова була їм найближчою, щоб вони змалу пізнавали